

A MEZŐGAZDASÁGI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI FŐIGAZGATÓSÁG ÚTMUTATÓJA AZ EMVA ÁLTAL FINANSZÍROZOTT, 2007–2013 KÖZÖTTI VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAMOK LEADER- TENGYELYÉNEK VÉGREHAJTÁSÁHOZ

- A Vidékfejlesztési Bizottságnak 2011. március 8-án bemutatott, felülvizsgált változat; véglegesítve 2011. március 25-én) -

Bevezető megjegyzések a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság útmutatójának 2010/2011. évi felülvizsgálata kapcsán¹

Ezen útmutató eredeti változata 2006–2007 között készült, a vidékfejlesztési programok jóváhagyását szem előtt tartva. E dokumentum naprakésszé tételét a Leader-tengely végrehajtásáról szóló elemzés eredményei teszik szükségessé; az elemzés elkészítéséhez nagymértékben hozzájárult az Európai Vidékfejlesztési Hálózat keretében működő Leader-albizottság fókuszcsoportjainak munkája és az Európai Számvevőszék (2010 novemberében megjelent) „A Leader-megközelítés a vidékfejlesztés gyakorlatában” című különjelentése. A naprakésszé tétel főleg azokat a kérdéseket érinti, amelyek alakulását a Leader-megközelítés „integráló jellegének” újdonsága miatt az első változatban nem lehetett előre megjósolni. E dokumentum a Leader-megközelítés jelenlegi időszakban való végrehajtásának javítására szolgáló eszköznek tekinthető, amelynek egyúttal a következő időszakba való zökkenőmentes átmenet előkészítése is célja.

A vidékfejlesztési program félidős értékeléseiben szereplő javaslatoktól függően még lehetőség van arra, hogy a Leader-tengelynek az egyes vidékfejlesztési programokban való eredményesebb végrehajtása érdekében megfelelő kiigazításokat tegyenek.

A helyi akciócsoportok szintjén végzett monitoringra és értékelésre vonatkozó egyedi ajánlások végrehajtását szintén támogatni kell, amennyiben a végrehajtási szakaszban a helyi fejlesztési stratégiák módosítását tervezik.

Az útmutató céljai és szerkezete

Ezen útmutató legfőbb célja, hogy a tagállamok hatóságait támogassa saját vidékfejlesztési programjaik Leader-tengelyének (az 1698/2005/EK rendelet 61–65. cikkében feltüntetett „4. tengely”) kialakításában, azzal a céllal, hogy megkezdjék a területek és a csoportok kiválasztására irányuló felkészülést, és a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtásának terén

¹ A régi és az új szöveg elkülönítése érdekében az új szöveg kiemelve marad.

biztosítsák a hatékony és eredményes pénzgazdálkodást. A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság e dokumentumban kérdéseket tartalmazó rövid ellenőrzőlistát és néhány olyan hasznos példát közöl, amelyeket a tagállamoknak ajánlatos figyelembe venniük ahhoz, hogy a Leader-megközelítés potenciális többletértékét ki tudják aknázni.

A Leader-tengelyen belüli „együtműködési” intézkedésre ezen iránymutatások nem terjednek ki, mivel arról külön iránymutatások szólnak (Útmutató a 2007–2013 közötti vidékfejlesztési programok Leader-tengelyéhez tartozó „együtműködési” intézkedés végrehajtásához), amelyek legutóbbi változatát 2008. november 19-én ismertették a Vidékfejlesztési Bizottsággal.

Ez az útmutató nem állapít meg új jogi rendelkezéseket. Meg kell jegyezni, hogy az európai uniós jog értelmezése minden esetben végső soron az Európai Bíróság feladata.

Tartalomjegyzék

I. fejezet	Bevezetés
II. fejezet	A vidéki területekre vonatkozó stratégia meghatározása a Leader-megközelítés alkalmazásával
III. fejezet	A Leader-tengely tartalmának kialakítása a programon belül: tervezés és erőforrások
IV. fejezet	A helyi akciócsoportok kiválasztása
V. fejezet	A helyi fejlesztési stratégia végrehajtása

I. fejezet Bevezetés

Miért van szükség a vidékfejlesztési politikában Leader-tengelyre?

1991 és 2006 között a Leader I, a Leader II és a Leader+ kezdeményezést az integrált és fenntartható fejlesztésre vonatkozó új megközelítések megjelenésének és vizsgálatának ösztönzésére, valamint az európai uniós vidékfejlesztési politika befolyásolására, kiegészítésére és/vagy megerősítésére szolgáló műhelyként hozták létre.

E három programozási időszak után a Leader-kezdeményezés olyan érettségi fokot ért el, amely a tagállamok illetékes hatóságait, valamint a vidéki területek helyi akciócsoportjait képessé teszi a Leader-megközelítés szélesebb körben való végrehajtására a vidékfejlesztési programozás fő folyamatán belül.

Ezért épült be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendeletbe a 2007–2013 közötti időszakra vonatkozóan egy negyedik „tengely”, a Leader-tengely².

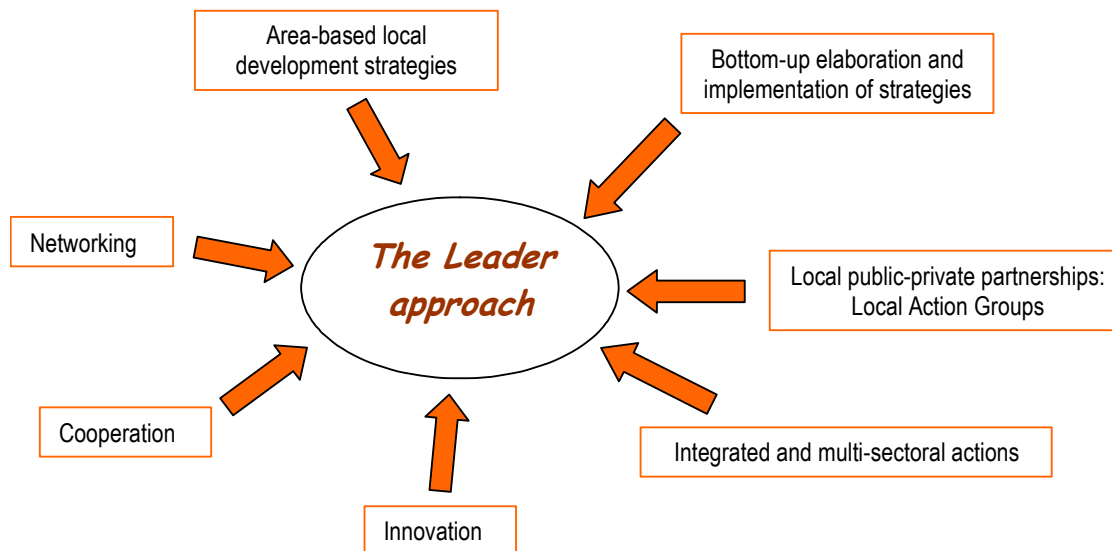
A Leader-tengely és az EMVA e programozási időszakának más tengelyei közötti lényeges különbség valójában nem az intézkedések tartalmában keresendő. Amint ezt később láthatjuk is, a Leader-tengely keretében tett számos intézkedés ugyanis minden bizonnyal hasonló lesz a más tengelyek keretében végrehajtott intézkedésekhez.

A Leader-tengely fő többletértéke abban mutatkozik meg, *ahogyan ezeket az intézkedéseket a vidéki közösségeken belül, illetve maguk a vidéki közösségek végrehajtják és összekapcsolják egymással.*

² HL L 277., 2005.10.21.

A Leader-módszer hét legfontosabb jellemzője:

The seven key features of Leader

Ez az ábra számos javaslatot tartalmaz arra nézve, hogy a vidéki területek valójában hogyan nyerhetik a legtöbbet Leader-tengely alkalmazásával; e javaslatokat az útmutató további részében részletesebben is kifejtjük.

II. fejezet

A vidéki területekre vonatkozó stratégia meghatározása a Leader-megközelítés használatával

A Leader-tengely **hátterének** meghatározásához a tagállamoknak a következő fő kérdésekkel ajánlatos foglalkozniuk:

Milyen általános nemzeti stratégia vonatkozik a vidéki területek fejlesztésére, és a Leader-tengelynek milyen szerep jut e stratégia megvalósításában?

Mivel a Leader-megközelítés már nem minősül közösségi kezdeményezésnek, a tagállamok a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások (a Tanács 2006/144/EK határozata (2006. február 20.), HL L 55., 2006.2.25., 20. o.) figyelembevételével maguk határozhatják meg annak a vidékfejlesztési politikában játszott stratégiai szerepét.

E stratégiai iránymutatásokban a Leader-tengelyre egyedi módon jellemző általános prioritás a foglalkoztatást és a diverzifikációt elősegítő helyi kapacitás kiépítése:

„A 4. tengely (Leader) keretében rendelkezésre álló forrásoknak az 1. és a 2., valamint különösen a 3. tengelybe tartozó prioritások megvalósításához kell hozzájárulniuk, de fontos szerepet játszanak az irányítás javítását célzó horizontális prioritás megvalósításában és a vidéki területek endogén fejlődési potenciáljának mozgósításában is.

A 4. tengely alapján nyújtható támogatás lehetőséget nyújt a helyi igényekre és erősségekre építő, az adott közösség szintjén irányított helyi fejlesztési stratégia keretében mindhárom célkitűzés – versenyképesség, környezet és életminőség/diverzifikáció – kombinálására. A gazdálkodókat, az erdőgazdálkodással foglalkozókat és más vidéki szereplőket bevonó integrált megközelítések segítségével megóvható és javítható a helyi természeti és kulturális örökség, növelhető a környezettudatosság, beruházások valósíthatók meg és hirdethetők a különleges termékek, a turizmus, a megújuló források és energia.”³

A Leader-tengellyel kapcsolatos általános távlati elképzelés kialakítása a hiteles stratégia megalkotásának talán az egyik legfontosabb lépése. Ez ugyanakkor az egyik legösszetettebb és politikailag legérzékenyebb szakasz is. E távlati elképzelés célja, hogy összefogja a program mögött álló legfontosabb érdekelt feleket, amelyeket ezért a program részletes kidolgozásába már a kezdetektől tanácsos bevonni.

E távlati elképzelésnek meg kell határoznia néhány arra vonatkozó általános elvet, hogy a Leader-megközelítés a 2007–2013-as programozási időszakban milyen szerepet játszhat a vidéki területeken.

A Leader-tengely szerepe legalább három főbb területre terjedhet ki, nevezetesen a következőkre: az endogén *helyi fejlesztés* ösztönzése, a vidéki közösségi *irányítás* szervezeti kapacitásának növelése, valamint a sok vidéki területen még mindig jellemző hanyatlás ördögi körének megtörése az *innováció* előmozdításával. A Leader-tengely stratégiája és

³ A 2006. február 20-i 2006/144/EK tanácsi határozat 3.4. pontja.

irányítása egyaránt azon múlik, hogy a tagállamok e vonatkozásoknak mekkora fontosságot tulajdonítanak.

A Leader-tengely mint az endogén helyi fejlesztés eszköze

Az alulról felfelé építkező megközelítések egyik fő előnye, hogy a fejlesztési folyamatok céljaira több helyi erőforrást képesek mozgósítani. Ennek oka egyrészt az, hogy a helyi szereplők jobban ismerik a rendelkezésre álló erőforrás-lehetőségeket, másrészt az, hogy ezek a szereplők jobban a magukénak érzik a projekteket, és nagyobb elkötelezettséggel vesznek részt ezekben.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az alulról felfelé építkező megközelítéseket és a nemzeti és/vagy regionális hatóságok felülről lefelé építkező megközelítéseit nem szabad egymással versengő vagy ellentétes irányba ható tevékenységeknek tekinteni, inkább úgy kell felfogni őket, mint amelyek a kedvezőbb általános eredmények elérése érdekében összekapcsolódnak egymással és kölcsönösen hatnak egymásra.

A Leader-tengely mint a vidéki közösség szervezeti kapacitásának építésére szolgáló irányítási eszköz

A Leader helyi akciócsoportjai jelentős szerepet játszottak az egy adott területen működő állami, magán- és civil szervezetek összefogásában, valamint a közös célokért folytatott együttes munka módszereinek és ismeretanyagának fokozatos kidolgozásában.

A Leader emellett olyan helyi azonosságtudatot alakított ki, amely *túlmutat* a faluhatárok szűkös keretein. Több helyi önkormányzati szolgáltatás határait is átszervezték később a Leader-partnerségek által kialakított területek szerint.

A Leader-tengely egyik célja a vidéki közösségek szervezeti kapacitásának növelése (a helyi irányítási és projektkidolgozási kapacitás megerősítése). A programban általában meglehetősen nagyszámú vidéki közösség vesz részt (és ennek eredményeképpen egyes országokban a Leader-partnerségek szinte minden vidéki területre kiterjednek). A cél ezen felül a bizalom megteremtése, hosszú távú struktúrák kialakítása, a tapasztalat és a szakértelem megalapozása, és ezzel a „készségek elsajátítása” elnevezésű intézkedés, valamint a helyi akciócsoportok kiválasztására irányuló folyamat fontosságának hangsúlyozása.

A Leader-tengely mint az innováció ösztönzésének eszköze

A Leader értékes eszköznek bizonyulhat a vidéki területek fejlesztésére irányuló új, innovatív megközelítések ösztönzésében is. Az ilyen innovatív megközelítéseket azzal segítik elő, hogy a helyi akciócsoportoknak (HACS) nagy mozgásteret és rugalmasságot biztosítanak annak eldöntésére, hogy mely fellépéseket kívánják támogatni. Ez erősen kihat a programok támogathatósági szabályainak kidolgozására.

A kísérleti vagy innovatív projektek finanszírozásának lehetősége nagyban múlik azon, hogy a vidékfejlesztési programok mennyire tudják kihasználni az 1–3. tengely esetében meghatározott intézkedések megszabott kínálatán kívül eső projektek finanszírozása tekintetében a tanácsi rendelet adta lehetőségeket (64. cikk). Elvben minden olyan projekt támogatható, amely összhangban áll az 1698/2005/EK rendeletben meghatározott 1., 2. és 3. tengely céljaival.

Az innovációra vonatkozó támogathatósági szabályoknak meg kell felelniük az innovatív projektek megvalósítására irányuló fennálló igényeknek. A Leader közösségi kezdeményezés

korábbi értékeléseiből az derült ki, hogy ha a támogathatósági szabályok túl részletesek vagy korlátozottak, előfordul, hogy a Leader előnyei az innováció terén nem jutnak érvényre. A nagyon szigorú kritériumok valóban gátolhatják az innovációt és korlátozhatják az (új) elgondolások kidolgozását. Az innovációt tágan kell értelmezni. Az innováció nem feltétlenül jelent csúcstechnológiai újításokat. Egyszerűen azt jelenti, hogy egy adott terület igényeinek kielégítésére új megoldások születnek. Ebből a szempontból minden területnek – még a legelmaradottabbaknak is – javára válhat egy, az adott terület legégetőbb problémáihoz igazodó innovációs stratégia. Az innováció jelentheti egy új termék, új folyamat vagy új szervezet, új piac bevezetését. Az innováció ezen általános meghatározása a vidéki és a városi területekre egyaránt érvényes.

Számos vidéki terület azonban – az alacsony népsűrűség és a viszonylag csekély mértékben rendelkezésre álló humán- és fizikai erőforrások miatt – kevésbé kötődik a kutatási és fejlesztési központokhoz, és esetleg nehezen képes radikálisan innovatív megoldásokkal előállni, noha ennek lehetségesnek kellene lennie.

A vidéki területeken az innováció a máshol kidolgozott innovációk átvételét és adaptálását, a know-how hagyományos formáinak korszerűsítését, valamint olyan új megoldások keresését is jelentheti, amelyek bizonyos tartósan fennálló, egyéb politikai beavatkozással eddig kielégítően és fenntartható módon meg nem oldott vidéki problémák orvoslására szolgálnak. Ez helyi szinten is új válaszokat adhat a vidéki területek sajátos problémáira. Az innovatív projektek kiválasztási kritériumairól is a megfelelő szinten kell döntést hozni. A Leader-megközelítés egyedisége miatt a jövőben nem lesz jellemző, hogy bármilyen innovációs lehetőséget egyedül az állami hatóságok mérnek fel. A vidékfejlesztési programban meghatározott támogathatósági és kiválasztási feltételek ugyanis meggátolhatják az új típusú projektek támogatását. Ésszerűbb lenne, ha a helyi akciócsoportok állapítanák meg a kritériumokat saját helyi stratégiájukhoz és területi/fejlesztési körülményeikhez igazodva. Ha a helyi akciócsoportokat felkérnék a megfelelő kiválasztási kritériumrendszer és a határozataik dokumentálását szolgáló hatékony rendszer kidolgozására, az innovatív projektek támogathatóságának kérdését meg lehetne oldani az „indokolhatóság” elvének alkalmazásával. Mindenesetre egyedül a helyi akciócsoportok állapíthatják meg, hogy egy adott projekt az akciócsoport helyi stratégiája szempontjából megfelel-e a kritériumoknak, és így jelent-e a terület számára valamilyen többletértéket.

A Leader-tengely egyéb lehetséges funkciói

A tagállamoknak nemzeti stratégiai terveik elkészítése során biztosítaniuk kell az összhangot az 1974/2006/EK rendelet 2. cikkének (1) bekezdése értelmében. Ezen felül a közösségi stratégiai iránymutatásoknak megfelelően „a tagállamoknak biztosítaniuk kell a tengelyek közötti és a tengelyen belüli szinergia legmagasabb szintjét, valamint az esetleges ellentmondások elkerülését. Adott esetben integrált megközelítéseket dolgozhatnak ki.”⁴

A Leader-megközelítés az olyan integrált rendszerek végrehajtásának eszköze, amelyek több gazdasági ágazatot fognak össze annak érdekében, hogy a vidéki szereplők koalícióba szervezése, illetve az 1., a 2. és a 3. tengely közötti szinergiák kialakítására szolgáló különféle támogató intézkedések koordinálása révén (pl. a turizmus fejlesztésének kapcsán a minőségi élelmiszerek népszerűsítése) általános vidékfejlesztési megközelítést alakítsanak ki. A

⁴

A 2006. február 20-i 2006/144/EK tanácsi határozat 3.5. pontja.

horizontális Leader-megközelítés lehetővé teszi a diverzifikációval, a környezettel és az életminőséggel kapcsolatos célkitűzések kombinálását is.

A Leader olyan eszköz, amely a területalapú megközelítés mikroregionális szintű kidolgozását lehetővé téve figyelembe veszi a vidéki területek sokféleségét. A Leader-megközelítés valódi előnye abban áll, hogy eredményesebben képes összefogni az összetett területi rendszereket, azaz a vidéki infrastruktúrák, a közös javak, a helyi örökség, a szervezeti kapacitás, az ismeretátadás és a kulturális fejlesztés stb. rendszereit.

A Leader-megközelítés arra is alkalmas, hogy elsimítsa a különböző vidékfejlesztési érdekek közötti helyi konfliktusokat (pl. turizmusfejlesztés környezetvédelmi szempontból védett területeken, a természet- és vízvédellel összhangban működő, versenyképes mezőgazdasági üzem vagy erdészet).

III. fejezet

A Leader-tengely tartalmának kialakítása a programon belül: tervezés és erőforrások

Az előző fejezetben felvázolt *szükséges* lépések kidolgozásával párhuzamosan a tagállamoknak határozniuk kell arról is, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokkal milyen lépéseket *lehet* végrehajtani. Ehhez hozzátartozik az alábbiakban felsorolt néhány kérdés megválaszolása.

A Leader-tengelyt melyik tematikus tengely keretében kell végrehajtani?

A Leader-tengely egy horizontális, módszertani tengely, amelyet a három tematikus tengely közül egynek vagy többnek a keretében kell végrehajtani. A tartalmat illetően tehát ki kell választani, hogy a Leader-módszer hol alkalmazható a legjobban.

Egy pragmatikus megközelítés szerint figyelembe lehetne venni a Leader helyi fejlesztési stratégiák tekintetében szerzett korábbi sikeres tapasztalatokat, a korábbi stratégiák fellépési hatáskörének és az értékelés eredményeinek felhasználásával.

A program indikatív pénzügyi táblázatát, amely feltünteti a Leader-tengely finanszírozásának a három tengely közötti megoszlását, később bármikor meg lehet változtatni (lásd a táblázat alábbi kivonatát, amely az 1698/2005/EK tanácsi rendelet részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról szóló 1974/2006/EK bizottsági rendelet egyik mellékletében szerepel). A helyi fejlesztési stratégiák három tengellyel kapcsolatos eloszlási kulcsa (4.1) az együttműködésre (4.21), illetve a működési költségekre, a készségek elsajátítására, és a terület ösztönzésére (4.31) is vonatkozik.

4.1. Helyi fejlesztési stratégiák
• 411. Versenyképesség
• 412. Környezet/földgazdálkodás
• 413. Életminőség/diverzifikáció
4.21. Együttműködés
4.31. Működési költségek, készségek elsajátítása, ösztönzés

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság megbízásából készült, „Methods for and success of mainstreaming Leader innovations and approach into rural development programmes” [A Leader-innovációk és -megközelítés vidékfejlesztési programokba való integrálásának módszerei és sikere] című értékelő tanulmány⁵ meghatározta a „függőleges/felülről építkező stratégiai integráció” és az „igény szerinti integráció” fogalmát. A jelenlegi folyamat „függőleges/felülről építkező stratégiai integrációnak” tekinthető, mivel az EU szintjéről indult ki, és csak ezután jelent meg a nemzeti stratégiai tervek nemzeti prioritásai között. Majd pedig végrehajtották helyi szinten. Az „igény szerinti általános integráció” azt jelenti, hogy az általános integrációt alulról felfelé is lehet kezdeményezni olyan módon, hogy a helyi lakosság és intézmények (pl. települések) igényeit közvetítő helyi és regionális érdekelt felek politikai nyilatkozatokat/bejelentéseket tesznek: igény szerinti általános integrációról akkor van szó, ha a Leaderhez hasonló megközelítésekkel kapcsolatos első tapasztalatok sikeresek, és a helyi érdekelt felek szerint az intenzitás fokozására van szükség.

Az „igény szerinti általános integráció” alkalmazása valódi alulról építkező megközelítés, amelyet bizonyos tagállamok következő programozási időszakuk előkészítésére használnak; ez azt jelenti, hogy a három tengely számára lehetővé teszik a Leader-módszer alkalmazását, és megengedik a helyi akciócsoportoknak, hogy helyi fejlesztési stratégiáik hatókörét maguk határozzák meg.

Egy inkább felülről lefelé építkező megközelítés egy vagy két tengely programból való kizárását vonná maga után.

Tartalmazzon-e a program innovációt?

Az innováció a helyi akciócsoportok szintjén nem kötelező, de a tengely operatív céljaként szerepelnie kell a programban; az „innovatív megközelítések végrehajtása” az 1698/2005/EK rendelet 61. cikke értelmében a Leader-megközelítés részét képezi.

Az innovációt stratégiai témaként **kell** a programba foglalni (lásd „A nemzeti stratégiai terv létrehozása” című útmutatósablonhoz mellékelt, a vidékfejlesztési stratégiákban szereplő innovációról szóló 3. tájékoztató lapot), lehetőleg előzetesen kell beépíteni az „integrált helyi fejlesztési stratégiák” közé, vagy a helyi fejlesztési stratégiák kiválasztásakor prioritást kell kapnia. (Lásd a II. fejezet „A Leader-tengely mint az innováció ösztönzésének eszköze” című szakaszát.)

Vélhetően hány terület vesz részt a Leader-tengelyben?

A programnak többek között meg kell adnia „a helyi akciócsoportok tervezett számát és a helyi fejlesztési stratégiák alá tartozó vidéki területek tervezett százalékos arányát”.⁶

Az 1974/2006/EK rendelet 37. cikke szerint a tagállamok vagy régiók dönthetnek úgy, hogy a helyi akciócsoportok és az általuk képviselt területek kiválasztására vonatkozó kritériumok megfelelő kiigazításával lefedik egész területüket vagy annak egy részét.

⁵ Az ÖIR – Managementdienste GmbH zárójelentése
Bécs, 2004. április 19.

⁶ Az 1974/2006/EK rendelet II. mellékletének 5.3.4.1. pontja.

Ha az adott tagállam célja az, hogy vidéki területeinek csak egy részét fedje le⁷, az a helyi akciócsoportok között erőteljesebb versenyt eredményez, mivel valamennyi vidéki helyi partnerségnek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy helyi fejlesztési stratégiát nyújtson be. A kiválasztási kritériumok között társadalmi-gazdasági kritériumok is szerepelhetnek annak érdekében, hogy a hátrányos területek előnyben részesüljenek, vagy azért, hogy a helyi akciócsoport stratégiájához és szervezetéhez kötődő kvalitatív kritériumok kiemelt prioritást élvezzenek.

Azokban az esetekben, amikor a Leader-megközelítést a tervek szerint a program egész területén végrehajtják, a kiválasztás főként a helyi akciócsoportokra vonatkozóan az 1698/2005/EK rendelet 62. cikkében meghatározott feltételek alapján történik. A kiválasztási kritériumokra nézve lásd még az 1974/2006/EK rendelet 37. cikkének (4) bekezdését.

A fent leírtak szerint ha a Leader-tengely egyik fő stratégiai célja a vidékfejlesztési politika irányításának javítása, akkor annak végrehajtása a vidéki közösségek szélesebb körű részvételét fogja maga után vonni, mint az előző programozási időszakban. A helyi irányítás javulásának mérésére szolgáló egyik lehetséges módszer, ha a tagállamok a programjukban jelzik a földrajzi és lakossági lefedettség növekedését, valamint a kiválasztott helyi akciócsoportok várható számának emelkedését az előző programozási időszakhoz képest.

Hogyan készülnek fel a helyi közösségek a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtására?

Még az olyan helyeken is fontos, hogy a helyi akciócsoportok megfelelően felkészüljenek a szerepükre, ahol már rendelkeznek a Leaderre vonatkozó helyi tapasztalattal.

A technikai segítségnyújtás keretében finanszírozott nemzeti vidéki hálózatok⁸ egyik első feladata az lesz, hogy képzési programokat dolgozzanak ki a megalakulás szakaszában lévő helyi akciócsoportok számára⁹. A nemzeti vidéki hálózatokat ajánlatos a programok elfogadása után mielőbb létrehozni, noha ennek határideje az 1974/2006/EK rendelet 41. cikkének (4) bekezdésével összhangban 2008. december 31. Ha a hálózatot 2008 végéig nem hozzák létre, akkor jobb, ha inkább a programozási időszak elejétől fogva az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének c) pontjában szereplő „készségek elsajátítása” elnevezésű alintézkedést alkalmazzák annak érdekében, hogy támogassák a helyi csoportok önszerveződését és a helyi fejlesztési terv rövid időn belüli (pl. 6 hónaptól 1 évig terjedő időszak alatt történő) elkészítését. Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 59. cikke a következő támogatható műveleteket határozza meg:

- (1) nemzeti szinten a kedvezményezett képzési szerveken keresztül:
 - a helyi fejlesztési stratégia előkészítésében és végrehajtásában közreműködő személyzet képzése,
 - promóciós rendezvények és vezetőképzés;

⁷ Lásd az 1974/2006/EK rendelet 37. cikkének (1) bekezdését.

⁸ Lásd az 1698/2005/EK rendelet 66. cikkének (3) bekezdését.

⁹ Lásd az 1698/2005/EK rendelet 68. cikke (2) bekezdésének b) pontját.

- (2) helyi szinten a kedvezményezett helyi közösségeken, helyi fejlesztési ügynökségeken, megállapodás útján társult helyi partnereken vagy már létrehozott helyi akciócsoportokon keresztül:
- az érintett területre vonatkozó tanulmányok, ideértve a lehetséges helyi stratégia elemzését,
 - a területre és a helyi fejlesztési stratégiára vonatkozó tájékoztatásra irányuló intézkedések.

Azokban a tagállamokban, amelyek korábban már hoztak létre Leader+ nemzeti hálózati egységeket, ezek a struktúrák technikai segítséget nyújthatnak a helyi akciócsoportoknak az új helyi fejlesztési stratégiák elkészítésében (pl. Hollandia); erre az új vidékfejlesztési hálózati egység felállítása előtt van lehetőség.

A helyi akciócsoportok szintjén fontos a kapacitásépítési szakaszból a végrehajtási szakaszba történő zökkenőmentes átmenet biztosítása, valamint az, hogy ez utóbbi szakaszra elegendő idő maradjon. Ez az oka annak, hogy a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtásának vonatkozásában a vidéki területek kiválasztására irányuló pályázati eljárásokat főszabályként a programok jóváhagyását követő két éven belül meg kell szervezni.¹⁰

Meg kell említeni, hogy a készségeknek az 1698/2005/EK rendelet 63. cikke c) pontja szerinti elsajátítását a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtási szakaszában is lehetővé kell tenni a helyi akciócsoportok irányítása, az önértékelés, a monitoring stb. témájában indított képzési tevékenységek céljaira. Ajánlatos, hogy az akciócsoportok közötti, a megfelelő helyi fejlesztési stratégiákra vonatkozó tapasztalatcsere – amely együttműködés címen nem támogatható, mivel követelményként szerepel a közös tevékenység – készségek elsajátítása címen támogatható legyen.

A fentieket összegezve, a tagállamoknak felvilágosítást kell nyújtaniuk a meglévő és a potenciális helyi akciócsoportok számára arról, hogyan terveznek a területeknek segítséget nyújtani fejlesztési stratégiájuk elkészítésében és végrehajtásában (nemzeti hálózat, más képzési szervek által szervezett szemináriumok a készségek elsajátításának használatával, helyi kapacitásépítés, a szükséges pénzügyi és adminisztratív dokumentáció elkészítése...).

Mennyi idő áll rendelkezésre a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtására?

A helyi fejlesztési stratégiák végrehajtására fennmaradó idő főként a helyi akciócsoportok kiválasztásának menetrendjétől függ. A nemzeti vagy regionális programoknak fel kell tüntetniük a helyi akciócsoportok kiválasztásának menetrendjét.

Az 1974/2006/EK rendelet 37. cikkének (2) bekezdése értelmében a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtásának vonatkozásában a vidéki területek kiválasztására irányuló pályázati felhívásokat legkésőbb a programok jóváhagyását követő két éven belül ki kell írni. A tagállamok vagy régiók azonban további pályázati felhívásokat is kiírhatnak, különösen ott, ahol a Leader új területek számára áll nyitva; ezekben az esetekben hosszabb határidőkre lehet szükség.

Lehetőség van tehát egy felhívás vagy két projekthullám megszervezésére a programozási időszak kezdetekor. Sohasem szabad azonban megfelelkezni arról, hogy a helyi fejlesztés és

¹⁰ Lásd az 1974/2006/EK rendelet 37. cikkének (2) bekezdését.

a kapacitásépítés hosszú távú folyamat. A tapasztalat azt mutatja, hogy a helyi stratégiák konkrét helyszíni végrehajtása rendszerint csak a programozási időszak negyedik évében veszi kezdetét.

Milyen típusú projektek finanszírozhatóak a helyi fejlesztési stratégiák keretében?

A részletes, általános támogathatósági minimumszabályokat (az Európai Unió és a program szintjén az 1698/2005/EK rendelet 71. cikkének (3) bekezdésében meghatározott feltételeket) tiszteletben kell tartani.

Szintén alkalmazni kell az „odaítélési kritériumokat” (az 1698/2005/EK rendelet 78. cikkének a) pontja szerinti kiválasztási szempontokat), amelyeket a monitoringbizottsággal folytatott konzultációt követően programszinten határoznak meg.

A helyi akciócsoportok ezen felül helyi fejlesztési stratégiáik egyedi prioritásainak megfelelő projektkiválasztási kritériumokat határoznak meg (helyi kiválasztási kritériumok). Ezeket a helyi kiválasztási kritériumokat ajánlott belefoglalni a helyi fejlesztési stratégiákba; e modell keretében az egyedi helyi kiválasztási kritériumokat a helyi akciócsoportok kiválasztási eljárása során hagyhatják jóvá.

Az 1698/2005/EK rendelet 63. cikke szerint a helyi akciócsoportok azokon a tengelyeken belül, amelyeket a program szerint a Leader-megközelítés tekintetében alkalmasnak minősítenek, az EMVA intézkedéseinek körébe tartozó vagy azokon kívüli tevékenységeket végezhetnek.

Ez azt jelenti, hogy bármely olyan művelet támogatható, amely e megjelölt tengely (a mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképessége, a környezet fejlesztése vagy a gazdasági tevékenységek diverzifikálása és az életminőség javítása) körébe tartozik.

A tagállamoknak saját hatáskörükben biztosítaniuk kell az egyéb uniós alapokkal való összhangot és egységességet. A helyi fejlesztési stratégiák esetleg más európai finanszírozási alapok (például az ERFA, az ESZA és az EHA) céljai felé is irányulhatnak. Ami a 4. tengelyt (Leader) illeti, a vidékfejlesztési programban nem lehet olyan világosan meghúzni a határvonalat, mint amennyire az 1–3. tengely esetében ez szükséges, mivel ez lehetetlenné tenné a Leader-megközelítés integrált és multiszektorális működését.

Az a tény, hogy valamely, az EMVA keretei között Leader-finanszírozásra javasolt projekt az egyik strukturális alapról is finanszírozható lenne, nem zárja ki, hogy a szóban forgó projekt az EMVA keretében támogatható legyen.

A helyi fejlesztési stratégiákra hárul annak kifejtése, hogy mely típusú tevékenységek felelnek meg a különböző európai finanszírozási alapok céljainak, emellett annak tisztázása is e stratégiák feladata, hogy a Leadernek milyen fajta tevékenységeket kell az EMVA-n keresztül finanszíroznia. Ha a projekt megfelel az EMVA céljainak, és összhangban áll a helyi fejlesztési stratégiával, az irányító hatóság nem zárhatja ki, hogy a helyi akciócsoport a projektet kiválassza az EMVA-ból nyújtott Leader-finanszírozásra.

Az EMVA céljain túlmutató, összetett projekteket szét lehet bontani több különböző műveletre annak érdekében, hogy ezeket párhuzamosan finanszírozhassák a különböző alapokból.

Az irányító hatóságnak mindenesetre biztosítani kell, hogy nincs szó az adott művelet kettős finanszírozásáról.

(1) Az 1698/2005/EK tanácsi rendeletben meghatározott intézkedések keretében támogatható műveletek

Elvben bármilyen területi intézkedést és több, ágazathoz kötődő intézkedést végre lehet hajtani a Leader-megközelítés használatával (lásd a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság „Methods for and success of mainstreaming Leader innovations and approach into rural development programmes” [A Leader-innovációk és -megközelítés vidékfejlesztési programokban való általános érvényesítésének módszerei és sikere]¹¹ című tanulmányának 5.2.3.2. pontjában foglalt következtetéseket): „elegendő példa volt arra, hogy az 1257/1999/EK rendelet 33. cikke (diverzifikáció) és 9. cikke (képzés) értelmében támogatható mezőgazdasági intézkedéseken kívül eső számos különféle mezőgazdasági intézkedést a regionális operatív programokban már megvalósultaknál nagyobb mértékben is be lehet építeni a Leader-típusú programokba, például a mezőgazdasági üzemekbe való befektetés, a fiatal gazdálkodók tevékenységének beindítása, a forgalmazás és a feldolgozás, az agrár-környezetvédelmi intézkedések, valamint az erdészet terén. Elegendő példa van arra az Egyesült Királyságban, Finnországban, Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban, hogy a Leader jellemzőinek erőteljes integrációja a mezőgazdasági üzemek fejlesztésére és a kulturális táj sokszínűségének megőrzésére irányuló intézkedéseket foglal magában. A mezőgazdasági üzemekre irányuló intézkedések programba való beillesztése a termelők, a gazdasági intézők, a vidéki társadalom és a társadalom egésze számára materiális és immateriális előnyökkel járhat...”

Az intézkedéseket kizárólag a Leader-tengelyen vagy a szokásos felülről építkező teljesítési rendszert kiegészítve lehet végrehajtani (a projektek kiválasztása az irányító hatóságon keresztül történik).

Ha egy projekt egy adott intézkedés alkalmazási körébe esik, akkor arra annak az intézkedésnek a támogathatósági és kiválasztási feltételeit kell alkalmazni (az 1698/2005/EK rendelet 64. cikke). Az adott intézkedésre vonatkozó feltételeket uniós szinten (az 1698/2005/EK tanácsi rendeleten és/vagy az 1974/2006/EK rendeleten keresztül) és a program szintjén (az 1698/2005/EK rendelet 71. cikkének (3) bekezdésében meghatározott támogathatósági szabályokkal) határozzák meg. Emellett olyan horizontális feltételeket is alkalmazni kell, amelyek nem egy adott intézkedésre vonatkoznak (pl. az állami támogatási szabályok, a természetbeni hozzájárulások...).

A 2010-ben az Európai Vidékfejlesztési Hálózat keretében létrehozott Leader-fókuszcsoporthoz elemzése szerint a tagállamoknak felül kellene vizsgálniuk a vidékfejlesztési programokban a meglévő intézkedéseket, hogy felmérjék, vajon a támogathatósági szabályok korlátozzák-e a helyi akciócsoportokat a vidékfejlesztési politika 1–3. tengelyének célkitűzéseit megvalósító innovatív, multiszektoralis helyi stratégiák kidolgozásában és végrehajtásában. A Leader-megközelítésre tipikusan jellemző projekteknek támogathatóknak kell lenniük; ezek innovatív projektek, területi projektek, kisebb projektek vagy több partnerre kiterjedő projektek is lehetnek. **Több intézkedés kombinálása** (akár a tengelyek között is) ezen felül lehetővé teszi, hogy az olyan összetett projektek részesüljenek támogatásban, amelyek a helyi fejlesztési stratégiák átfogó célkitűzéseit is jobban figyelembe veszik.

¹¹ Lásd az 5. lábjegyzetet.

(2) Az 1698/2005/EK tanácsi rendeletben meghatározott intézkedések keretén kívül támogatható műveletek

A támogatott műveletek nem feltétlenül felelnek meg valamelyik vidékfejlesztési intézkedésnek. Ennek nagy jelentősége van a Leader-módszer kísérleti/innovatív funkciójának fenntartásában. Az uniós szinten meghatározott horizontális feltételeket (pl. állami támogatási szabályok, természetbeni hozzájárulások...), illetve a program szintjén meghatározott horizontális, nem csak az adott intézkedésre vonatkozó feltételeket alkalmazni kell. **Az adott tengely célkitűzéseit tiszteletben kell tartani.**

A Leader-fókuszcsoporthoz elemzése szerint a tagállamoknak szükség szerint meg kell változtatniuk a szabályaikat, hogy a helyi akciócsoportok számára lehetővé tegyék olyan helyi megoldások kidolgozását is, amelyek ugyan nem felelnek meg teljes mértékben a programokban meghatározott, vidékfejlesztési programokhoz kapcsolódó intézkedéseknek, a megfelelő tengelyek célkitűzéseikhez azonban hozzá tudnak járulni. A vidékfejlesztési programokban a módszer hatékony végrehajtásának biztosítására szolgáló elemek a következők lehetnek:

- **alintézkedések kidolgozása** (a 411–413. számú intézkedésekhez) – többek között a támogatható tevékenységek, a kedvezményezettek és a pénzügyi feltételek vonatkozásában –, amelyek lehetővé teszik a rögzített intézkedések támogathatósági kritériumainak meg nem felelő, de az 1–3. tengely egyike vagy több tengely célkitűzéseinek megvalósítására irányuló projektek finanszírozását;

- **lehetőség helyi fejlesztési stratégiák részeként képező olyan projektek finanszírozására, amelyek a vidékfejlesztési programon belül nem kötődnek egy adott intézkedéshez, azzal az egyetlen feltétellel, hogy mindez a három másik tengely egyike vagy több ilyen tengely célkitűzéseinek megvalósítására irányul** (az 1698/2005/EK rendelet 63. cikkének a) pontja és 4. cikke értelmében). A támogatható tevékenységek és kedvezményezettek körét a helyi fejlesztési stratégiákban határozzák meg. A pénzügyi feltételeket a programok szintjén határozzák meg (pl. a kisebb projektek támogatása).

Hogyan fedezi az egyes csoportok költségvetése a csoport működési költségeit, a készségek elsajátítását, valamint a terület ösztönzését?

A programban szerepelnie kell azon kiadások indikatív becslésének, amelyeket működési költségekre, készségek elsajátítására és ösztönzésre fognak fordítani.¹² **A támogatható időszak mindhárom típusú tevékenység esetében lehet mind a stratégia részletes kidolgozásához szükséges idő, mind a stratégia végrehajtásának ideje.**

- *Működési költségek*

A csoportok működési költségei nem haladhatják meg a helyi stratégiára fordított összes közkiadás 20 %-át (az 1974/2006/EK rendelet 38. cikkének (1) bekezdése). **A működési költségek a kiválasztott helyi akciócsoport személyzeti és adminisztrációs költségeit foglalják magukban.** A helyi akciócsoport személyzetének és tagjainak a nemzeti és európai hálózatok

¹² Az 1974/2006/EK rendelet II. mellékletének 5.3.4.3. pontja.

találkozóin való részvételét szintén támogatható költségnek kell tekinteni, mivel a hálózatépítés a hét Leader-elv egyike.

Az alapvető feladatok (lásd az V. fejezetet) ellátásához szükséges minimális személyzet általában két személyből, egy képzett vezetőből és egy adminisztratív asszisztensből áll. Az egyéb átruházott adminisztratív feladatok mennyiségétől, a lefedett területtől és/vagy lakosságtól, illetve a költségvetési stratégiától függően további emberi erőforrásokra lehet szükség. A személyzetnek képzettséggel vagy tapasztalattal kell rendelkeznie a helyi projektek adminisztratív irányítása, illetve a pénzügyi gazdálkodásban használt egyes végrehajtási modellek terén.

A működési költségekre ajánlatos az 1974/2006/EK rendelet 38. cikke (2) bekezdésének feltételei szerinti előlegrendszer alkalmazni annak érdekében, hogy a helyi akciócsoportok ki tudják elégíteni likviditási igényeiket.

- **Készségek elsajátítása**

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének c) pontjában említett 59. cikkben felsorolják a készségek elsajátítása keretében támogatható tevékenységeket („az érintett területre vonatkozó tanulmányok”, „a helyi fejlesztési stratégia előkészítésében és végrehajtásában közreműködő személyzet képzése”). A helyi akciócsoportok tagjainak képzését szintén a készségek elsajátításának keretében támogatható kiadásnak kell tekinteni, mivel részt vesznek a helyi fejlesztési stratégia előkészítésében és végrehajtásában.

- **Ösztönzés**

A helyi akciócsoportok többsége úgy véli, hogy munkájuk legnagyobb részét és értékét az ösztönző tevékenységek adják.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 63. cikkének c) pontjában említett 59. cikk felsorolja a támogatható ösztönző tevékenységeket („a területre és a helyi fejlesztési stratégiára vonatkozó tájékoztatásra irányuló intézkedések”, „promóciós rendezvények és vezetőképzés”). Ezek projektfejlesztési feladatokra, például a lehetséges kedvezményezetteknek a projektek kidolgozásában és a pályázatok elkészítésében való támogatására, ugyanakkor a közösséget alkotó különböző érdekelt felek összefogására is kiterjednek. Ha az akciócsoportok nem teljesítik ezt a feladatot, akkor a helyi fejlesztési stratégia végrehajtásában csak a legerősebb szervezetek, társaságok és területek fognak részt venni. Szerepüknek e fontos része a következőkre terjed ki: a közösség gyengébb tagjainak és területeinek ösztönzése; a szükséges technikai eszközökkel való ellátásuk; olyan új ötletek kibontása, amelyek máskülönben nem merülnének fel; a – minden közösségben előforduló – konfliktusok megoldásában való segítségnyújtás; a közös célokért folytatott együttes munka kultúrájának kialakítása; erős területi identitás és imázs kialakítása.

A helyi akciócsoportoknak különféle eszközökkel – nyilvános üléseken és közösségi rendezvényeken, prospektusok és kiadványok útján, a helyi akciócsoportok honlapján, illetve tagjain keresztül – tájékoztatniuk kell a helyi közösséget a projekt támogatási lehetőségekről. Így a helyi akciócsoportok nem csupán a meglévő támogatási igényre reagálhatnak, hanem esetleg más helyi szereplőket is rábírhatnak arra, hogy új beruházásokat vagy egyéb projekteket vegyenek fontolóra.

Az ösztönzéshez olyan további erőforrásokra és kommunikációs készségekre van szükség, amelyek eltérnek a fent említett pénzügyi és adminisztratív funkciókhoz szükséges erőforrásoktól és készségektől. Azoknak az országoknak, amelyek a Leader-megközelítéseket vidéki területeik szervezeti kapacitásának és helyi fejlesztésének javítására használták, általában 4–5 tagból álló csapatuk van egy-egy helyen. Ezeknek a helyi csapatoknak a helyi projektek megvalósíthatóságának értékeléséhez és támogatásához szükséges gazdasági és technikai készségekkel is rendelkezniük kell.

Szerepeljen-e az együttműködés a helyi fejlesztési stratégiában?

Az együttműködés a helyi akciócsoportok szintjén nem kötelező, ám lehetőséget kell rá biztosítani azon akciócsoportok számára, amelyek együttműködési projekteket szeretnének végrehajtani. Az együttműködési intézkedést – a többi Leader-intézkedéshez hasonlóan – programozni kell.

Az együttműködést előzetesen bele lehet építeni a helyi fejlesztési stratégiákba, a régi tagállamokban pedig prioritást kell kapnia a helyi fejlesztési stratégiák kiválasztási kritériumai között.

Az együttműködési intézkedést az illetékes hatóságok által szervezett kiválasztási eljárásokon keresztül közvetlenül is végre lehet hajtani.

IV. fejezet

A helyi akciócsoportok kiválasztása

Melyek lesznek a kiválasztási kritériumok és a követendő eljárások?

A kiválasztási eljárás

A helyi csoportok, illetve a hozzájuk tartozó területek és stratégiák kiválasztása és kialakítása talán az egész program legfontosabb szakasza. Fontos tehát, hogy a kiválasztási kritériumok meghatározását ne csak egyszerű adminisztratív folyamatnak tekintsék, hanem vegyék figyelembe, hogy a kritériumoknak meg kell felelniük a programban a Leader-tengely által képviselt stratégiai szakpolitikai céloknak is.

A helyi fejlesztési stratégiák végrehajtása vonatkozásában a vidéki területek kiválasztására irányuló pályázati felhívásokat legkésőbb a programok jóváhagyását követő két éven belül ki kell írni. A tagállamok vagy régiók azonban további pályázati felhívásokat is kiírhatnak, különösen ott, ahol a Leader új területek számára áll nyitva; ezekben az esetekben hosszabb határidőkre lehet szükség.

Az 1974/2006/EK rendelet kimondja, hogy az eljárásokat, a menetrendet és a helyi fejlesztési stratégiák kiválasztásának objektív kritériumait a program határozza meg pontosabban. A pontos objektív kiválasztási kritériumok előzetes megléte a programban azzal az előnnyel jár, hogy a pályázati felhívásokat a lehető leggyorsabban közzé lehet tenni.

A tagállamok bizonyos fokú rugalmassággal rendelkeznek a végrehajtási modellek elfogadása során.

A helyi akciócsoportok kiválasztására vonatkozó eljárásoknak minden vidéki terület számára nyitva kell állniuk, és biztosítaniuk kell a helyi fejlesztési stratégiákat előterjesztő helyi akciócsoportok közötti versenyt.¹³ Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak igazolniuk kell legalább azt, hogy eljárásokat hoztak létre az érdekelt feleknek a Leader-tengelyt érintő pályázati lehetőségekről való tájékoztatására, és hogy a döntéshozatali folyamat egyértelmű ezen felek számára. A vidéki területeknek a lehető legszélesebb körű tájékoztatásban kell részesülniük (kiadványok, honlapok stb.).

Az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése érdekében a programban minden helyi akciócsoportra ugyanazokat a kiválasztási kritériumokat kell alkalmazni.

A nemzeti program keretében zajló kiválasztási eljárásoknak lehet regionális kiválasztási szakaszuk is annak érdekében, hogy értékeljék a helyi fejlesztési stratégiának a más politikák vagy mechanizmusok keretében megvalósuló regionális fejlesztési stratégiával való összhangját. Mindazonáltal minden helyi akciócsoportra ugyanazokat a kiválasztási kritériumokat kell alkalmazni. A regionális szakasz után következik a végső nemzeti kiválasztási szakasz, amelynek során a nemzeti kiválasztási bizottság elvégzi az összes pályázat összehasonlító értékelését.

Az irányító hatóság a helyi stratégiák 2008-tól kezdődően történő elindítása érdekében egy pályázati felhívást és két benyújtási határidőt irányozhat elő, az első dátum a Leaderről már tapasztalattal rendelkező, a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtására készen álló területeknek szól, a későbbi dátum pedig azoknak a területeknek, ahol még nem került sor Leader+ projekt végrehajtására.

Az irányító hatóság ezekre a kategóriákra külön-külön két egymást követő pályázati felhívást is kibocsáthat.

A Leaderre vonatkozóan a 2000–2006-os programozási időszakban (az EU–10-ek esetében a 2004–2006-os időszakban) már tapasztalatot szerző területeken átmeneti szabályokat kell betartani: ezek a helyi akciócsoportok csak akkor kezdik végrehajtani új helyi fejlesztési stratégiáikat, ha a korábbi stratégia a kedvezményezettekkel szembeni jogi kötelezettségvállalások tekintetében már lezárult. Olyan egyedi esetekre is számítani kell, amikor a korábbi helyi akciócsoportok kibővítik a területüket vagy helyi stratégiájuk alkalmazási körét; ezek az akciócsoportok elkezdhetik az új stratégia végrehajtását az új területen, miközben a régi területen kivárvák 2008 végét (vagy a kötelezettségvállalások/határidő lejártát). Ha a helyi fejlesztési stratégiába újfajta művelet (a támogatható kedvezményezettek új kategóriája vagy új beavatkozási terület) kerül bele, ennek végrehajtása a korábbi stratégiával párhuzamosan veheti kezdetét. Külön elszámolási rendszerre van szükség. A hatékony és eredményes pénzgazdálkodás érdekében azonban a helyi akciócsoportoknak ajánlatos kimeríteni a korábbi helyi fejlesztési stratégia pénzügyi keretét, mielőtt az új stratégia megvalósításához kezdenek.

Az új területeken a helyi fejlesztési stratégia benyújtása előtti (6 hónaptól egy évig terjedő) időszakban gondoskodni kell a megfelelő készségek elsajátításáról.

¹³ Az 1974/2006/EK rendelet 37. cikke.

Amikor a kiválasztás megtörtént, a bizonyos tagállamok kezdeményezésére alkalmazott bevált adminisztratív gyakorlat szerint a helyi akciócsoport által létrehozott vagy megbízott jogalany, valamint a kifizető ügynökség és/vagy az irányító hatóság a helyi fejlesztési tervről szóló megállapodást/szerződést ír alá. Az elfogadott helyi fejlesztési stratégia megvalósítására bevezetendő adminisztratív szabályokat a helyi fejlesztési terv foglalja össze.

A kiválasztási kritériumok

Háromféle kiválasztási kritériumot különböztetünk meg: a területhez (1), a partnerséghez (2) és a stratégiához (3) kötődő kritériumokat. E három elem mindegyikéhez a támogathatósági kritériumokon felül kvalitatív elemekre is szükség lehet (a terület összefüggősége, a stratégia minősége, a helyi akciócsoport szervezete).

A minimális kiválasztási kritériumok az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 62. cikkében szerepelnek. Ezeket tehát ki lehet egészíteni konkrét nemzeti kritériumokkal. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok további kritériumokat határozhatnak meg, amelyek konkrét segítséget nyújtanak számukra abban, hogy a helyi közösségekre irányuló céljaik megvalósítására a legjobb csoportokat és területeket választhassák ki.

- (1) A területhez kötődő kritériumok

A stratégia által érintett terület összefüggő, és elegendő kritikus tömeget nyújt az életképes fejlesztési stratégia támogatásához szükséges emberi, pénzügyi és gazdasági erőforrások szempontjából (az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 62.cikkének (3) bekezdése).

A terület összefüggősége

A területnek földrajzi, gazdasági és társadalmi szempontból kellően *összefüggőnek* kell lennie. A Leader-tengely kapcsán elfogadott területi megközelítés alapján változtatja meg a helyi területekről alkotott felfogást és azok meghatározását. A területek területi projekteké válnak, azaz aktív, tanuló szervezetekké, amelyek egy közös célért együtt dolgoznak. Ez a megközelítés megváltoztatja a helyi akciócsoportokhoz kapcsolódó területek határainak meghatározásakor használt logikát. Nem ajánlatos azt az eljárást követni, hogy a rögzített közigazgatási határokból kiindulva átgondoljuk az adott terület szükségleteit és keresünk valakit (rendszerint kívülről), aki megoldja a problémát. A szakaszt a terület szereplőivel, szükségleteik meghatározásával, lehetőségeik és jövőre irányuló stratégiájuk azonosításával kell kezdeni. A terület pontos határait az határozza meg, hogy ki, mit és kivel szeretne megvalósítani.

A kritikus tömeg kritériuma: mekkorák legyenek a területek?

Az 1974/2006/EK rendelet rugalmas keretek közt rögzíti a helyi akciócsoportok területének alsó és felső határát: „Az egyes területek lakossága általános szabályként legalább 5000, legfeljebb pedig 150 000 fő. Megfelelően indokolt esetekben azonban az 5000–150 000 fős határérték csökkenthető, illetve növelhető.”¹⁴

Ha az adott tagállam kihasználja ezt az eltérési lehetőséget, megalapozott indoklást kell adnia a programban. A területbe kisvárosok és városhoz közeli területek is bevonhatók, a 4. tengelyt

¹⁴ Az 1974/2006/EK rendelet 37. cikkének (3) bekezdése.

illetően a földrajzi célmeghatározás azonban nem léphet túl a vidéki terület programban meghatározott határain: az 1698/2005/EK rendelet 61. cikkének a) pontja szerint a Leader-megközelítést alkalmazó területalapú, helyi fejlesztési stratégiák jól azonosított szubregionális *vidéki területekre* irányulnak.

Referenciaként megemlíthető, hogy a Leader+ helyi akciócsoportjainak átlagos mérete 56 000 lakos átlagosan 1805 négyzetkilométer területen. Ez azonban igen nagy különbségeket takar: Írországból, az Egyesült Királyságból és Olaszországból az átlagos lakosságszám több mint 70 000 volt, míg Spanyolországban, Ausztriában, Belgiumban és Luxemburgban ez az érték nem érte el a 40 000 főt. Svédországban és Finnországban az átlagos területméret több mint 4000 km² volt, míg Belgiumban, Luxemburgban és Hollandiában kevesebb mint 500 km².

Nyilvánvaló, hogy a terület nagyságát az egyes országok valós adottságaihoz kell igazítani (pl. a népsűrűséghez). Ebben a tekintetben legalább két szempontot minden tagállamnak figyelembe kell vennie:

- minél nagyobb a terület, annál nagyobb a kritikus tömeg. A program irányításában nagyobb valószínűséggel érvényesül a méretgazdaságosság, és a terület valószínűleg (de nem feltétlenül) jobban hasonlíthat egy működőképes (és fenntartható) munkaerőpiac területéhez;
- minél kisebb a terület, annál könnyebb a helyi lakosokkal való kapcsolatteremtés, a helyi részvétel növelése, valamint a szervezeti kapacitás építése és a helyi identitás megszilárdítása. Mivel ezek a Leader-tengely fő céljai közé tartoznak, célszerű úgy meghatározni a területeket, hogy azok ne legyenek túl nagyok.

Ebből következően a tagállamok fő feladata, hogy a végrehajtási rendelet 37. cikkének (3) bekezdésében meghatározott korlátok között ésszerű egyensúlyt teremtsenek a fent említett két szempont között.

- **(2) A partnerséghez kötődő kritériumok**

A helyi akciócsoportnak olyan csoportnak kell lennie, amely a Leader II vagy a Leader+ kezdeményezéseknek egyszer már megfelelt, vagy a Leader-megközelítés előírásainak követésében tapasztalatot szerzett, vagy olyan új csoportnak, amely az érintett terület különféle helyi társadalmi-gazdasági ágazataiból való partnereket képviseli.¹⁵

Döntéshozatali szinten a gazdasági és szociális partnereknek, valamint a civil társadalmat, úgymint a mezőgazdasági termelőket, a vidéki nőket és fiatalok egyesületeit képviselő szervezeteknek a helyi partnerségi együttműködés legalább 50 %-át kell alkotniuk. A cél ezzel a terület társadalmi-gazdasági összetétele és a partnerség összetétele közötti egyensúly megteremtése.¹⁶

A Leader akciócsoportokat el kell választani az 1698/2005/EK rendelet 59. cikkének e) pontjában szereplő, 3. tengelyhez tartozó, a köz- és a magánszféra közötti partnerségektől, amelyeket csupán a 3. tengely egy vagy több intézkedését alkalmazó helyi stratégiák számára hoztak létre, és amelyek esetében a magánpartnerek minimális százalékát az Európai Unió szintjén nem rögzítették.

¹⁵ Az 1698/2005/EK rendelet 62. cikke (1) bekezdésének b) pontja.

¹⁶ Az 1698/2005/EK rendelet 62. cikke (1) bekezdésének b) pontja.

A helyi akciócsoporthoz képes a területre vonatkozó fejlesztési stratégia meghatározására és végrehajtására, integrált helyi fejlesztési stratégiát javasol, és felel e stratégia végrehajtásáért.¹⁷

Az irányító hatóság biztosítja, hogy a helyi akciócsoporthoz egy adminisztratív és pénzügyi vezető szereplőt válasszanak, aki képes a közpénzeket kezelni és a partnerség megfelelő működését biztosítani, vagy pedig egy olyan jogszerűen létrehozott közös struktúrában egyesülnek, amelynek összetétele garantálja a partnerség megfelelő működését.¹⁸ Biztosítani kell a közpénzek kezelésének képességét. Néhány helyi csoport a szervezetén belül is rendelkezhet ezzel a szakértelemmel, míg más esetben előfordulhat, hogy a közpénzek kezelésének képessége terén a partnerség egyik tagjára vagy külső szervezetre kell támaszkodni. Noha ez az utóbbi modell a Leaderre vonatkozó tapasztalattal nem rendelkező, új helyi akciócsoporthoz területei esetében érthető, régebbi helyi akciócsoporthoz nem tanácsos a rendszeres alkalmazása.

- (3) A helyi fejlesztési stratégiához kötődő kritériumok

Az integrált helyi fejlesztési stratégiának legalább a következő elemeken kell alapulnia (a tanácsi rendelet 61. cikkének a)–d) és g) pontja):

- jól azonosított szubregionális vidéki területekre irányuló területalapú, helyi fejlesztési stratégiák;
- helyi köz- és magánszférabeli partnerségek;
- alulról felfelé építkező megközelítés a helyi akciócsoporthoz helyi fejlesztési stratégiák kidolgozására és megvalósítására vonatkozó döntéshozatali hatáskörével;
- a stratégia multiszektorális tervezése és végrehajtása, a helyi gazdaság különböző ágazatainak szereplői és projektjei közötti kölcsönhatásra alapozva;
- a helyi partnerségek közötti hálózatépítés.

A 2004-es bővítés előtti tagállamoknak arra kell törekedniük, hogy előnyben részesítsék az olyan helyi akciócsoporthoz, amelyek helyi fejlesztésükbe beépítették az együttműködést. Elsőbbséget kaphatnak még az innovatív stratégiák vagy egyéb jellemzők is.

Az a körülmény, hogy a helyi akciócsoporthoz mint jogi személy más uniós finanszírozásból is részesül (pl. a 4. tengely keretében működő csoportként az Európai Halászati Alapból), nem tekintendő kizáró kritériumnak. Biztosítani kell az eszközök egyértelmű szétválasztását (különálló partnerségek; projektkiválasztási bizottságok; külön könyvvitel és a stratégiák elhatárolása), és a közös működési költségek megosztását.

V. fejezet

A helyi fejlesztési stratégia végrehajtása

A helyi akciócsoporthoz gyakorlati felelősséggel tartoznak a helyi fejlesztési stratégia végrehajtásáért (az 1698/2005/EK rendelet 62. cikke (1) bekezdésének a) pontja). A

¹⁷ Az 1698/2005/EK rendelet 62. cikke (1) bekezdésének a) és c) pontja.

¹⁸ Az 1698/2005/EK rendelet 62. cikkének (2) bekezdése.

döntéshozatali folyamat „súlypontjának” helyben kell lennie, azaz ott, ahol a Leader-tengely végrehajtásának főbb műveleteit végre kell hajtani. Az igazgatási feladatok decentralizálása nem befolyásolja azt, hogy az irányító hatóság felel az irányítás hatékonyságáért és szabályszerűségéért (az 1698/2005/EK rendelet 75. cikkének (2) bekezdése).

A Leader végrehajtási modelljei

A Község Leaderre vonatkozó korábbi kezdeményezéseiből leszűrt tapasztalatok szerint a tagállamok között nagy eltérés van a tekintetben, hogy a helyi akciócsoportokra milyen feladatköröket ruháznak át. A Leader-tengely keretében a tagállamok jelenleg három nagyobb Leader-végrehajtási modellt alkalmaznak:

- a helyi akciócsoportok feladata kizárólag a projektek kiválasztása
- a helyi akciócsoportok feladata a projektek kiválasztása és a kedvezményezettek kifizetése
- a helyi akciócsoportok feladata a projektek kiválasztása és jóváhagyása is.

Az első modell (kizárólag a projektkiválasztási feladat decentralizálása) „alapmodellnek” tekinthető, amely megfelel a döntéshozatal helyi szintre való áttételével kapcsolatos minimumkövetelménynek. A többi modell kidolgozását a tagállamok kezdeményezték.

Az első két modellben a projekt jóváhagyását megelőző támogathatósági ellenőrzést a kifizető ügynökség, az irányító hatóság vagy valamely egyéb megbízott állami szerv végzi. Ezen adminisztratív ellenőrzés célja *kizárólag* a műveletek támogathatóságával kapcsolatos jogszabályi ellenőrzés, nem pedig a minőség értékelése vagy a projektek relevanciájának a helyi stratégia szempontjából való értékelése. Csak azokat a projekteket kell ilyen ellenőrzésnek alávetni, amelyeket a helyi akciócsoport már kiválasztott. Azokat a projekteket vagy projektlistákat, amelyeket a helyi akciócsoport elutasított, ezeknek a szervezeteknek már nem kell tovább vizsgálni/mérlegelni.

Az irányító hatóságoknak egyértelmű iránymutatást kell adniuk arra nézve, hogy a kifizető ügynökségeknek milyen szerepet kell játszaniuk a Leaderhez kapcsolódó döntéshozatali folyamatban.

A döntéshozatal átláthatóságának biztosítása és az esetleges összeférhetlenség elkerülése érdekében a hatásköröket minden végrehajtási modellben megfelelően szét választani. A projektek kidolgozásában részt vevő személyek általában nem vehetnek részt a projektek kiválasztásában és jóváhagyásában. Ugyanígy a projektek kiválasztásában és jóváhagyásában részt vevő személyek nem vállalhatnak kifizetési igényekre vonatkozó ellenőrzési feladatokat.

A helyi akciócsoportok alapvető adminisztratív feladatai

Az akciócsoportok alapvető, összes végrehajtási modellre jellemző adminisztratív feladatai a következők (ezeket természetesen a helyi vagy a regionális adminisztratív környezethez kell igazítani):

1. Felhívások készítése és közzététele, ideértve a helyi kiválasztási kritériumok meghatározását (időszakos vagy állandó felhívások)

2. A pályázatok fogadása

3. A projektek értékelése

4. A projektek rangsorolása és a kiválasztott projektek listájának az irányító hatósággal való ismertetése a támogatás összegének meghatározásával együtt, vagy a kiválasztott projektek rendszeres bemutatása az irányító hatóságnak.

5. A stratégia végrehajtásának monitoringja (ideértve a kiválasztott projektek végrehajtásának monitoringját is)

6. A stratégia értékelése

Az irányító hatóság szerepe olyan feladatokra összpontosul, amelyeknek célja a helyi akciócsoportok munkájának helyi szintű támogatása a számukra szükséges végrehajtási keret és a helyi szintű végrehajtás monitoringját szolgáló felügyeleti rendszer biztosításával. Ugyanígy a kifizető ügynökségnek az ellenőrzési feladatokra kell összpontosítania a támogathatósági szabályok betartásának biztosítása érdekében.

A projektkiválasztási eljárás

A projektek minőségének értékelését – többek között a helyi fejlesztési stratégiának való megfelelést – a helyi akciócsoportok a helyi projektkiválasztási kritériumok alapján végzik. A projektek értékelését indoklással kell ellátni és dokumentálni kell, így igazolható, hogy következetes és megfelelő kiválasztás alapján megalapozott és igazságos döntés született. A projekt kiválasztásával kapcsolatos döntések meghozatalára rendszerint a partnerség keretében kialakított, választott testületet (bizottságot, választmányt stb.) jelölnék ki.

Olyan eljárásokat kell bevezetni, amelyek a megfelelő nyilvánosság megteremtésével (pl. a projektkiválasztási ülések jegyzőkönyvének a helyi akciócsoportok honlapján való közzétételével) biztosítják a döntések átláthatóságát és kiküszöbölik az összeférhetlenséget. Ha a projektkiválasztó bizottság tagja a projektben bármilyen érdekeltséggel rendelkezik, ezt az érdekeltségét be kell jelentenie, és a szavazásban nem vehet részt.

A bejelentéskor felvilágosítást kell adni a kiválasztási bizottság tagja és a pályázó közötti kapcsolat jellegéről. Ezt az információt a jegyzőkönyvben is rögzíteni kell. Összeférhetlenség áll fenn például abban az esetben, ha a projektkiválasztási bizottság tagját feladatának ellátásában családi vagy gazdasági érdekeivel összefüggő okok befolyásolhatják (pl. a kiválasztási bizottság tagja maga a pályázó).

A helyi akciócsoportoknak célszerű belső szabályokat is alkalmazniuk annak érdekében, hogy a projektkiválasztási üléseken a helyi hatóságok ne kerüljenek erőfölénybe a partnerségeken belül, például kiköthetik, hogy a döntéshozó üléseken a szavazatok 50%-át a „magánszféra” szereplőinek kell képviselniük (62. cikk (1) bekezdés b) pont).

Jogorvoslati eljárás

Jogorvoslati eljárást kell bevezetni, hogy az adott pályázó jogorvoslati igényét az elutasító döntés napjától számított adott időszakon belül a projekt jóváhagyásáért felelős szervhez (a végrehajtási modelltől függően az irányító hatósághoz vagy a helyi akciócsoporthoz) benyújthassa.

Kifizetési funkció

A kiadások igazolására és a végső kedvezményezett kifizetésére két fő modell áll rendelkezésre:

(1) A globális támogatási rendszer olyan decentralizált modell, amelynek esetében a csoport közvetlenül felel a projektek végrehajtásának kezdeti igazolásáért és a kifizetésért. A globális támogatást vagy maga a helyi akciócsoport kezeli, vagy egy partnerügynökség, amely akár a helyi akciócsoport tagja is lehet, de attól függetlenül is tevékenykedhet.

Az 1290/2005/EK rendelet 6. cikkének (1) bekezdése felsorolja a kifizető ügynökség által végzendő feladatokat, valamint a következőket mondja ki: „A közösségi támogatások kifizetésének kivételével e feladatok végrehajtása átruházható.” A 6. cikk (1) bekezdése kizárólag a „közösségi támogatások kifizetését” említi. A vidékfejlesztés területén, ahol a végső kedvezményezettnek szokásosan egyetlen, az EU és az adott tagállam által társfinanszírozott támogatást fizetnek ki, a végső kedvezményezettnek folyósított ezen kifizetésre a 6. cikk (1) bekezdése nem terjed ki, így azt a helyi akciócsoportok is teljesíthetik. Csak a támogatás uniós részének másik hatóság vagy szerv számára történő visszatérítését kell továbbra is a kifizető ügynökségnek végeznie.

Azokban az esetekben, amikor a tagállam ezzel a lehetőséggel él, a kifizető ügynökség továbbra is teljes körű felelősséggel tartozik az alapul szolgáló ügyletek jogszerűségéért és szabályszerűségéért (ideértve az EU pénzügyi érdekeinek védelmét is), illetve a megfelelő kiadások Bizottságnak való bejelentéséért, valamint az elszámolás ennek megfelelően történő elkészítéséért. A helyi akciócsoportok például használhatják a kifizető ügynökség által készített ellenőrzőlistát, amely összhangban áll a vonatkozó pénzügyi jogszabályokkal. Ezt az ellenőrzőlistát a helyi akciócsoportoknak ki kell tölteniük. Ellenőrzési célból az egész dokumentációt meg kell tartani a vonatkozó jogszabályban előírt időtartamig.

A támogatás folyósítási rendszere csak akkor teljesen működőképes, ha minden közfinanszírozást egy csomagba összpontosítanak (lásd alább a finanszírozás összpontosításának mértékére vonatkozó részben). Ha csupán az európai finanszírozás decentralizált, miközben a helyi akciócsoportnak minden egyes projekt esetében pályázni kell a nemzeti társfinanszírozásra, a rugalmasság révén elért nyereség teljesen elvész. A globális támogatáshoz a pénzügyi forgalom irányításának megfelelő koordinációjára van szükség.

(2) A centralizáltabb modell szerint a kifizetéseket a kifizető ügynökség végzi. A végső kedvezményezett kifizetési igényét a kifizető ügynökségnek a helyi akciócsoporton keresztül (a helyi akciócsoport tájékoztatja a kifizető ügynökséget, hogy a kifizetés teljesíthető) vagy a helyi akciócsoportnak másolatot küldve közvetlenül a kifizető ügynökségnek jelzi. A kifizető ügynökség a kifizetést közvetlenül a végső kedvezményezett részére teljesíti, másolatot küldve erről a helyi akciócsoportnak. A helyi akciócsoportokat monitoring céljából és stratégiájuk értékelése miatt kell tájékoztatni.

A Leader+ helyi akciócsoportjai esetében mindkét rendszert használták. Mindkét módszernek megvannak az előnyei és a hátrányai is. Sok múlik azonban az adminisztratív gyakorlaton és jártasságon is. Néhány hatóság például a dokumentációnak a csoporttól való beérkezése után nagyon gyorsan, közvetlenül a kedvezményezetteknek tudja teljesíteni a kifizetést, és nem avatkozik be a döntéshozatalba. Más esetekben azonban fáradságos munkával kétszeres

ellenőrzést végeznek, ami jelentősen lelassítja az eljárásokat, és akadályozza a csoportot a döntéshozatalban és az eredmények elérésében.

Javaslat született arra, hogy a pénzügyi folyamatok leírásában határozzanak meg maximális határidőket a kedvezményezettek részére teljesítendő kifizetésekre vagy adott esetben a helyi akciócsoportok felé irányuló visszatérítésekre vonatkozóan, hogy a helyi akciócsoportok rendelkezzenek valamilyen biztosítékkal tervezésükben, valamint távlati költsézhelyi lehetőségekkel.

Ellenőrzések

A 65/2011/EU bizottsági rendelet (amely az 1698/2005/EK rendelet végrehajtására vonatkozó szabályokat állapít meg az ellenőrzési eljárások tekintetében) 28f. cikkének (2) bekezdése (korábbi 33. cikk (1) bekezdés) lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a 63. cikk a) pontjához (a „helyi fejlesztési stratégiák végrehajtása” elnevezésű intézkedés) és b) pontjához („együttműködési” intézkedés) kapcsolódó kiadások esetén az ellenőrzési feladatokat hivatalos megbízás keretében helyi akciócsoportokra ruházzák át. A helyi akciócsoportok elvégezhetik a pályázatok és a kifizetési igények adminisztratív ellenőrzését, ideértve a befektetésekkel kapcsolatos helyszíni szemléket. Továbbra is az illetékes hatóság felelős azonban annak vizsgálatáért, hogy a helyi akciócsoportok rendelkeznek-e a feladat elvégzéséhez szükséges igazgatási és ellenőrzési kapacitással, és rendszeresen ellenőrzi a helyi akciócsoportok működését, többek között könyvvizsgálati ellenőrzésekkel, illetve az adminisztratív ellenőrzések mintavétel alapján történő újbóli elvégzése révén.

Ha az adott akciócsoport nem kapott ilyen megbízást, ajánlatos tájékoztatni azt az ellenőrzések eredményeiről, vagy engedélyezni a helyi akciócsoport személyzetének, hogy helyszíni szemléken és ellenőrzéseken vegyen részt. Így a helyi akciócsoport figyelemmel kísérheti a helyi fejlesztési stratégia végrehajtását, illetve javíthatja a támogathatósági szabályokban meghatározott készségeket és a pénzgazdálkodást.

A helyszíni ellenőrzések elvégzésért továbbra is az illetékes hatóság felel. Az ellenőrzendő minta nagyságának tükröznie kell a Leaderhez kötődő kiadások relatív súlyát.

A finanszírozások társítása

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat Leader-fókuszcsoportjai rámutattak, hogy néhány tagállamban nehézségekbe ütközik az állami társfinanszírozás biztosítása. A jelenlegi nehézségekre gyakorlati megoldásként szolgálhatnak például a következők:

- nemzeti/regionális és/vagy helyi alapok létrehozása annak érdekében, hogy a kedvezményezettek az EMVA-támogatással egy időben jussanak társfinanszírozáshoz;
- közös pályázati űrlap az uniós és a nemzeti társfinanszírozáshoz.

Abban az esetben, ha a kedvezményezett külön jutott állami társfinanszírozáshoz, a helyi akciócsoportnak hasznos szerep juthat az állami társfinanszírozás vagy egy része megszerzésében vagy odaítélésében.

Monitoring és értékelés a vidékfejlesztési programok szintjén

Léteznek külön a Leaderre vonatkozó teljesítménymutatók (O.41 (1)–0.431 táblázat). Az O.41 (2) táblázat a projektek és a kedvezményezettek számát mutatja. Az adatoknak az 1., 2. és 3. tengely különböző intézkedései szerinti bontásban kell szerepelniük. Az egyik intézkedéshez sem köthető projekteket a különböző tengelyek „egyéb” kategóriájában kell

feltüntetni aszerint, hogy melyik célkitűzéshez járulnak hozzá. A kedvezményezettekkel kapcsolatos adatok további bontásban szerepelnek (magánszemély, magán- és közszféra, illetve helyi akciócsoport), a magánszemélyek pedig nem/életkor szerinti bontásban.

A Leaderre vonatkozóan nincsenek külön eredmény- és hatásmutatók, mivel a módszer a többi tengely célkitűzéseinek elérésére szolgáló eszköz.

A Leaderre nyolc konkrét, a közös monitoring- és értékelési keretszabályozáshoz tartozó értékelési kérdés vonatkozik:

41. intézkedés: Három kérdés önmagában a Leader-megközelítés hatásának kvalitatív értékelésére vonatkozik, azaz a Leader-megközelítés sajátos jellemzőire irányul (az irányítás javítása, az endogén fejlesztési potenciál mozgósítása, multiszektorális megközelítések és együttműködés). Egy kérdés arra vonatkozik, hogy a Leader-megközelítés milyen mértékben járult hozzá az 1., a 2. és a 3. tengely prioritásaihoz.

421. intézkedés: - Milyen mértékben járult hozzá a támogatás az együttműködés elősegítéséhez és a bevált gyakorlatok átadásának ösztönzéséhez? - A Leader-megközelítésen alapuló együttműködési projektek és/vagy a bevált gyakorlatok e megközelítés alapján történő átadása milyen mértékben járult hozzá a három tengely közül egy vagy több célkitűzéseinek eredményesebb megvalósításához?

431. intézkedés: Milyen mértékben növelte a támogatás a helyi akciócsoportoknak és egyéb részt vevő partnereknek a helyi fejlesztési stratégiák megvalósítására irányuló kapacitását? Milyen mértékben járult hozzá a támogatás a Leader végrehajtására irányuló kapacitás növeléséhez?

Monitoring és értékelés a helyi stratégiák (helyi akciócsoportok) szintjén

A helyi akciócsoportok szintjén már a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtásának megkezdése előtt rendelkezésre áll egy rendszer a helyi fejlesztési stratégiák monitoringja és értékelése céljára. Az e feladatokkal kapcsolatos költségek a 431. intézkedéshez tartozó, „helyi akciócsoport működtetése” elnevezésű alintézkedés keretében támogathatónak minősülnek.

Monitoring

A stratégia megvalósításának hivatalos monitoringjára és az arról szóló jelentéstételre szolgáló eljárásokat, illetve a kapcsolódó megfelelőségi ellenőrzéseket többnyire az irányító hatóság határozza meg, vagy a program útmutatójában adják meg őket. A helyi akciócsoportoknak jelezniük kell, hogy hogyan szándékoznak megfelelni ezeknek a követelményeknek.

A helyi fejlesztési stratégia célkitűzéseinek pontosan meg kell határozniuk az elérendő helyi eredményeket, ezzel egyértelmű keretet és iránymutatást biztosítanak a programok mindennapi irányításához, és megteremtik a teljesítményirányítás és az elszámoltathatóság alapját a rendszeres időközönkénti és éves jelentések keretében történő jelentéstételhez. A helyi akciócsoportok monitoringjának nincs külön rendszere. Indokolt előírni a helyi akciócsoportok számára, hogy a többi tengelyről való jelentéstételnél használatos formában

tegyenek jelentést az irányító hatóság felé az általuk támogatott projektek teljesítményeiről és eredményeiről. Az akciócsoportok éves monitoringjelentései a vidékfejlesztési program éves monitoringjelentéseihez adódnak hozzá. A projektek végrehajtásának monitoringja (a projektek pénzügyi és fizikai előrehaladásának mérése) a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtásának monitoringját biztosító szükséges lépés. Fontos tehát, hogy a helyi akciócsoportok világosan lássák a vidékfejlesztési program egészének céljait, és képzetek legyenek a monitoringmutatók alkalmazásában, mivel így stratégiájukba belefoglalhatnak bizonyos adatokat arról, hogy ezekhez a célokhoz hogyan járulnak hozzá.

Értékelés

A helyi akciócsoportok önértékelésének középpontjában egyrészt a saját helyi fejlesztési stratégiájuk célkitűzéseikhez kapcsolódó kiválasztott kérdéseknek kell állniuk, másrészt általános – például a Leader-módszerhez és a többletértékhez kapcsolódó – értékelő kérdésekre is figyelmet kell fordítani. A helyi akciócsoportok önértékelésének központi területei a következők:

- a helyi akciócsoport belső munkafolyamatai,

- a kedvezményezettek elégedettsége és visszajelzések a helyi akciócsoport szolgáltatásairól, valamint

- az érdekelt felek értékelése a helyi akciócsoport hatásáról.

Az önértékelés összehangolásához az irányító hatóságnak iránymutatásokat kell meghatároznia.

Az önértékeléshez szükséges készségeket és ismereteket a helyi akciócsoportoknak értékelési szakértőktől kell elsajátítaniuk.

A helyi akciócsoportok által a Leader+ közösségi kezdeményezés keretében használt eszközök többek között a következők: munkacsoportok, a helyi közösséggel és az érdekelt felekkel folytatott konzultációk, a helyi akciócsoport ülései és tanácsadói támogatás.

Az irányító hatóságoknak mérlegelniük kell annak lehetőségét, hogy a helyi akciócsoportok a monitoring és az értékelés eredményeit hasznosítva rendszeresen felülvizsgálhassák és módosíthassák a helyi fejlesztési stratégiát.